

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ РЕФОРМИ ОСВІТИ 2017 РОКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Статтю присвячено аналізу європейського досвіду в галузі освіти та імплементації освітньої реформи 2017 року в Україні. Охарактеризовано її основні моменти відповідно до запитів і потреб суспільства.

Ключові слова: освіта, реформа освіти, система освіти, імплементація, Болонський процес, компетентність, опорна школа.

Стаття посвячена аналізу європейського опыта в сфере образования и имплементации реформы образования 2017 года в Украине. Дана характеристика ее основным моментам относительно запросов и потребностей общества.

Ключевые слова: образование, реформа образования, имплементация, Болонский процесс, компетентность, опорная школа

The article is devoted to the analysis of European experience in education and the implementation of the educational reform in Ukraine in 2017. It describes its main points in accordance with the inquiries and needs of society.

Key words: education, education reform, education system, implementation, Bologna process, competence, support school.

Постановка проблеми. Здобуття Україною незалежності стало важливим кроком на шляху до модернізації основних галузей суспільного життя, зокрема й освіти, а також до кращих європейських зразків. Приєднання нашої держави до Болонського процесу підтвердило її рух у напрямку Старого світу (визнання українських дипломів країнами ЄС, обмін студентами, стажування), а також відкрило перед нею неабиякі перспективи.

Так склалося, що в українському суспільстві будь-які реформи сприймаються негативно. По-перше, існує недовіра до владних інститутів, які відстоюють лише власні інтереси, а по-друге, українське суспільство не прагне до кардинальних змін.

Проте Революція гідності поставила перед суспільством необхідність поступового реформування основних сфер життя. Ми розуміємо, що реформи – це поступовий процес, який може тривати 5-7, а інколи й 10-20 років, тому поступова модернізація – це неминуча потреба в житті України загалом та українського суспільства зокрема.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Розвідки з проблематики статті представлені в друкованих виданнях (газетах, журналах), а також у відомих інтернет-виданнях («Обозреватель», «Апостроф», «Страна UA»). Представленням питань освітньої реформи широкому загалу займалися як фахівці освітньої сфери, так і журналісти.

Зважаючи на те, що освітня реформа стартувала лише нещодавно, досі відсутній її повний аналіз та перспективи.

Мета дослідження – проаналізувати освітню реформу 2017 року відповідно до запитів і потреб суспільства.

Виходячи із мети дослідження, окреслимо такі його основні завдання:

- охарактеризувати реформи освіти в країнах Європи (загальний аналіз);

- проаналізувати основні постулати реформи освіти, починаючи зі школи (ліцею), коледжу та закінчуючи університетом і академією;

- визначити відповідності освітньої реформи в Україні запитам та потребам сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. На жаль, за 25 років незалежності Україною не було впроваджено суттєвих реформ. Саме Революція гідності поставила перед державою надважливе завдання – здійснити модернізацію та докорінно змінити медичну, освітню та інші сфери суспільного життя.

19 травня 2005 року на конференції у норвезькому місті Берген Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу, який мав на меті наблизити якість української освіти до європейського зразка (визнання українських дипломів у країнах ЄС, обмін та стажування студентів і викладачів у європросторі, освітні та дослідницькі проекти з кращими європейськими університетами, конкурентоспроможність на європейському та світовому ринку праці) [1]. Таким чином, приєднання України до Болонського процесу стало першим кроком до уніфікації освіти та прийняття спільного стандарту, що відкрив двері перед новими можливостями для реалізації особистості, а також дав змогу перейняти кращі зразки європейської системи освіти й, водночас, залишити у себе «власну» доктрину науки [1].

Розглянемо особливості систем освіти деяких країн Європи.

Британську систему освіти вважають найбільш якісною у світі. Згідно із законом усі британські діти віком від 5 до 16 років зобов'язані здобувати освіту.

Початкова освіта триває 6 років. В 11 років діти переходять до середньої школи, яка готує учнів до іспитів на отримання загального свідоцтва про середню освіту – GCSE. На цьому етапі закінчується обов'язкова середня освіта і учні мають можливість працевлаштування або вступу до коледжу. Для того, аби вступити до університету, студентам необхідно скласти іспити A-level. Система освіти Англії завершується вищою освітою, яка, як і в більшості країн, поділяється на бакалаврат (3-4 роки) та магістратуру (1-2 роки) [8].

Здобуття середньої освіти в *Польщі* триває 12 років: перші вісім класів – базова школа, наступні чотири – ліцей. Є два типи ліцеїв – загальної освіти і технічний. Програма коледжів та академій розрахована на 3-4 роки, по закінченню яких видається диплом ліценціата, бакалавра чи магістра (залежно від навчального закладу, спеціальності та терміну навчання). Ступінь доктора присвоюється після складання певних іспитів та захисту дисертації.

Сформована у *Франції* система середньої освіти передбачає, як і у більшості європейських країн, триступеневе навчання: початкова (з 6 до 11 років) та старша (з 11 до 15 років) школа, а також ліцей (із 16 до 18 років). Державна освіта є безкоштовною. Проте діють і приватні заклади, які поділяються на два типи – субсидовані й несубсидовані. У перших зарплатню викладачам виплачує держава, а навчання відбувається відповідно до національної програми, тоді як у других субсидії від уряду не надходять, проте діти навчаються за нестандартними програмами.

Німецька система освіти більш диверсифікована, а отже, менш демократична. Головний вибір майбутнього для дитини робиться ще в початковій школі, адже згодом, якщо можливості сім'ї спочатку не дозволяли обрати хорошу школу, «прорватися» до лав «еліти» надзвичайно важко, а інколи – практично неможливо. Серед типів середніх шкіл Німеччини варто виокремити: основну школу (розрахована на 5-6 років із подальшим навчанням у професійно-технічному технікумі); реальну школу (розрахована на 6 років навчання, причому високий бал, отриманий за результатами навчання, дозволяє вступити до старшого класу гімназії, а згодом – до університету); навчання в гімназіях (які дають досить ґрунтовну освіту, а навчання триває 8-9 років). Як правило, гімназії спеціалізуються на трьох основних напрямках: гуманітарний (мови, література, мистецтво); громадський (громадські науки), технічний (природничі науки, математика, техніка). Після їх закінчення випускникам видається диплом про середню освіту [9].

Отже, зважаючи на вищевикладене, можемо констатувати: освітні системи провідних країн Європи, так, як і самі країни, різноманітні. Щодо України, то основне її завдання на сучасному етапі – виробити власну освітню систему, яка не лише відповідатиме потребам і запитам суспільства, а й буде спрямована на європейські цінності.

Реформування вітчизняної системи освіти та її інтеграція у європейську назрівала вже давно. Більше 10 років минуло після приєднання до Болонського процесу, однак значних позитивних кроків так і не зроблено. Неодноразово висувалися тези про 12-річну шкільну освіту, проте детального плану її впровадження не існувало: достатньо було 11 років, після чого – вступ до вишу або працевлаштування.

5 вересня 2017 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про освіту», який на перше місце висунув 12-річну шкільну освіту. Відтепер, якщо дитина йтиме до школи у шість років, то атестат про повну середню освіту вона отримає до повноліття. На наш погляд, диференціація шкільної освіти на початкову (1-4 клас), середню (5-9 клас) та профільну (10-12 клас) цілком виправданий. Уже в останніх класах учень вивчає профільні предмети, які допомагають йому, по-перше, визначитися з напрямком подальшої діяльності (обрати професію), а по-друге, полегшують вступ до ВНЗ. Крім того, означений закон регламентує широкий вибір освіти: від формальної (школа) до неформальної (гуртки, тренінги, курси), а також дистанційне навчання [2].

Тепер пріоритет навчання в школі змістився від передачі знань до вироблення навичок, умінь та компетентностей, які знадобляться дитині в дорослому житті. Таким чином, нова школа готує учня до самостійного життя.

Зі свого боку, держава бере на себе зобов'язання забезпечити учнів безкоштовними підручниками. Зважаючи на те, що Закон України «Про освіту» (2017 р.) не регламентує статичної (постійної) програми навчання, більшість підручників і навчальних посібників батькам доведеться докуповувати за власний кошт. Однак сьогодні, в період інформаційних технологій, знайти будь-який підручник чи посібник в Інтернеті – не проблема.

Реформа також передбачає створення інклюзивних класів, гарантуючи цим доступ до загальної освіти людям з особливими потребами та наголошуючи на тому, що жодна дитина не повинна почуватися покинутою чи забутою.

Поступово буде впроваджуватися нове для сфери освіти поняття – «опорні школи». Дитина, яка навчатиметься в початковій школі, здобуватиме освіту в найближчому до неї закладі, а старші школярі – в опорних закладах (розміщених зазвичай у містах). Означена модель дозволить зрівняти якість освіти у міських та сільських школах. Утім, проблема із транспортом у сільській школі і досі залишається надзвичайно гострою. Та й якість освіти в сільських школах, де зазвичай менша кількість педагогічних працівників, які викладають по 2-3, а подекуди – й 4-5 предметів, поступається міським закладам.

У сучасній українській школі викладається дуже багато предметів і 70% із них дитині в реальному житті, швидше всього, не знадобляться. Таким чином, Міністр освіти і науки України Л. Гриневич пропонує об'єднати деякі природничі предмети (географія, фізика, хімія, біологія) в один [4]. На наш погляд, здійснити це проблематично, адже, по-перше, підручники, які міститимуть синтезований матеріал, на жаль, відсутні; по-друге, проблемою залишається підготовка вчителів, які викладатимуть означений вище предмет, а по-третє, невідома сама процедура визначення навантаження на цей предмет. Звісно, його планують увести в старшій школі, однак, якщо старша школа буде профільованою за гуманітарним або природничим напрямом, то це буде виправдано.

Таким чином, нова українська школа мусить пройти період від передачі знань до розвитку навичок та компетентностей дитини, зокрема розвиток загальнокультурної та загальноекологічної компетентностей, інноваційності, вміння навчатися впродовж життя.

Угорщина, Польща, Румунія негативно поставилися до нового Закону України «Про освіту» (2017 р.). Зокрема, колізію викликала норма навчання в середній та старшій (профільній) школі державною мовою. Так, Угорщина заявила про свій намір блокувати всі ініціативи України в ЄС [3]. Означена позиція країн-сусідів не має жодних ґрунтовних підстав. По-перше, навчання українською мовою полегшить вступ та здобуття освіти у ВНЗ; по-друге, громадяни повинні знати свою державну мову; по-третє, без змін залишається вивчення мов нацменшин у певному регіоні.

Направлення статті 5 Закону «Про освіту» у Венеціанську комісію засвідчило правильність її витлумачення та співжиття з освітніми нормами Європи.

Також варто наголосити, що відтепер автономними будуть не лише ВНЗ, а й школи. Наприклад, директори шкіл обиратимуться за конкурсом, проте сама процедура досі не визначена. Щодо вчителя, то він тепер може самостійно не лише формувати програму, а й визначати кількість годин на кожну окрему тему [6]. Це дозволить перейти від авторитарного управління навчальним процесом у школі до ліберального.

За новим законом відносини у системі «вчитель – учень» будуть виключно партнерськими, побудованими на співробітництві та взаємодопомозі (ігри, проекти, групові завдання тощо) [13]. Сподіваємося, що завдяки цьому дитині буде легше орієнтуватися у світі нових знань і невідомих об'єктів. У процесі отримання нових знань учень відчуватиме зацікавленість, доступність та бажаність освіти. До речі, на наш погляд, відмова від оцінок та домашніх завдань у першому класі – це позитивний крок, адже оцінки вже давно перестали бути критерієм знань, а їх роль – суто формальна. Крім того, високий бал жодним чином не гарантує ґрунтовних знань, а низький викликає страх і внутрішній осуд.

Нова українська школа враховуватиме особливості фізичного, психічного та розумового розвитку дитини, а навчальний процес відповідатиме її індивідуальному стилю та темпу [13]. Це дозволить полегшити процес навчання та розкрити таланти й обдарування школяра.

Як відомо, реформа торкнулася не лише діяльності шкіл, а й ВНЗ. Тепер диплом про вищу освіту можна буде отримати не за чотири роки, як раніше, а за три. Крім того, спостерігатиметься скорочення програм підготовки спеціалістів або зменшення часу на вивчення окремих предметів циклу, який не стосується спеціальності (зазвичай соціально-гуманітарного). Звісно, ми сьогодні можемо лише прогнозувати, як упроваджуватиметься реформа освіти. Можливо, підготовка фахівців соціально-гуманітарного циклу (людини-патріота) відбуватиметься у профільній школі, тобто відбудеться «розвантаження» програм ВНЗ. За словами Л. Гриневич, підготовка за освітнім напрямом «бакалавр» на деяких спеціальностях залишиться 4 роки [7]. Отже, питання наразі залишається відкритим.

Завдяки реформі студенти матимуть можливість обирати певні предмети. Зокрема, сьогодні де-юре є можливість обрати 1-2 дисципліни, проте де-факто – вона відсутня. З одного боку, студент, який визначився з майбутньою діяльністю, зможе зробити вибір певного предмета для подальшого вивчення, а з іншого – чи зможе майбутній працівник об'єктивно

оцінити необхідність вивчення тієї чи іншої дисципліни або, можливо, його вибір буде суто суб'єктивним, диференційованим за складністю опанування предмета. Однак час покаже.

У вишах США та Європи є прецеденти вибору студентами дисциплін або систем «вільного відвідування» пар, що передбачає не лише вибір предмета, а й можливість, коли студент може в будь-який момент вийти з аудиторії та піти до іншої, де читається інша дисципліна. Звісно, це можливо лише при нещільному розкладі та відсутності у ВНЗ чіткого розподілу аудиторій.

Крім того, досі невідомо, коли атестація педагогічних працівників буде замінена на сертифікацію. На перший погляд, ці поняття схожі, однак між ними є й різниця. Так, сертифікація, крім проходження курсів із підвищення кваліфікації, передбачає тренінги, стажування, вебінари, семінари, практикуми [2]. Їх тривалість має складати не менше 150 год. у між-атестаційний період (5 років). Щодо сертифікації, то вона покликана оцінити не лише професіоналізм викладача, а й якість освіти, яку він надає.

Висновки. Таким чином, реформа стартувала. Позитивним, на наш погляд, є те, що вона починається зі змін у початковій школі (відміна оцінок, домашніх завдань). Ліберально-партнерські відносини між учителем та учнем, зменшення навчального навантаження (кількості предметів), автономія школи та ВНЗ, формування класів відповідно до фізичного, психічного та розумового розвитку дитини, зміна формату навчання (від накопичення знань до формування навичок, умінь та компетентностей, що будуть необхідні в дорослому житті) – це ті характеристики, які однозначно схвально сприймаються суспільством. Проте багато питань залишається без відповідей, зокрема підготовка викладачів та заміна атестації на сертифікацію.

Нам залишається лише сподіватися, що Україна зможе побудувати якісну систему освіти, сформувати конкурентоспроможного фахівця, а вітчизняні навчальні заклади готуватимуть не лише студентів-українців, а й представників Азії та Африки, Європи та Америки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болонский процесс в Украине: перспективы и проблемы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://censor.net.ua/news/17093/bolonskiyi_protseess_v_ukraine_perspektivy_i_problemy. – Название с экрана.
2. Букатюк У. Реформа освіти: що реально зміниться для дітей, батьків та вчителів [Електронний ресурс] / У. Букатюк. – Режим доступу : https://espresso.tv/article/2017/09/07/na_scho_chekaty_dityam_vchytelyam_ta_shkolam_vid_novogo_zakonu_pro_osvitu. – Назва з екрана.
3. Венгрия держит в тонусе скандальную реформу образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rian.com.ua/analytics/20170925/1027981836.html>. – Название с экрана.
4. Ищенко А. Европа против совка: удастся ли изменить украинские школы [Электронный ресурс] / А. Ищенко. – Режим доступа : <https://apostrophe.ua/article/society/science/2017-01-29/evropa-protiv-sovkaudastsa-li-izmenit-ukrainskie-shkolyi/9817>. – Название с экрана.

5. Как устроена система образования в различных странах мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.online812.ru/2011/03/23/003/>. – Название с экрана.

6. Кардинальная реформа: какую революцию готовят в образовании Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.obozrevatel.com/society/kardinalnaya-reforma-kakuyu-revoljutsiyu-gotovyat-v-obrazovanii-ukrainyi.htm>. – Название с экрана.

7. Майорова М. Реформа образования: в Украине могут сократить бакалаврат до 3 лет [Электронный ресурс] / М. Майорова. – Режим доступа : <http://podrobnosti.ua/2197098-reforma-obrazovaniya-v-ukraine-mogut-sokratit-bakalavr-do-3-let.html>. – Название с экрана.

8. Система образования в различных странах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dteducation.com/useful/educationssystemabroad/>. – Название с экрана.

9. Спиваковский В. Плюсы и минусы реформы образования [Электронный ресурс] / В. Спиваковский. – Режим доступа : <https://www.facenews.ua/columns/2017/316164/>. – Название с экрана.

10. Студенникова Г. Тотальная украинизация, 12-летка, сокращение школ и учителей. Что означает принятая Радой реформа образования? [Электронный ресурс] / Г. Студенникова. – Режим доступа : <https://strana.ua/articles/91169-kakie-izmeneniya-ozhidajut-ukrainskie-shkoly-posle-prinjatija-radoj-reformy-obrazovaniya.html>. – Название с экрана.

11. Реформа образования в Украине 2017: автономия школ и квалификация педагогов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://znaj.ua/ru/society/reforma-obrazovaniya-v-ukraïne-2017-avtonomya-shkol-y-kvalyfykacyya-pedagogov>. – Название с экрана.

12. Реформа образования: что не понравилось Венгрии, Румынии и Польше [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://racurs.ua/news-93760-reforma-obrazovaniya-cto-ne-ponravilos-vengrii-rumynii-i-polshe>. – Название с экрана.

13. Шесть изменений в системе школьного образования, которых мы так долго ждали [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://womo.ua/ministerstvo-obrazovaniya-prezentovalo-novuyu-shkolnuyu-reformu-osnovnyie-postulaty/>. – Название с экрана.

Дата надходження до редакції: 20.11.2017 р.

УДК 1(091): 61

Галина ТКАЧЕНКО,

кандидат політичних наук,

доцент, викладач філософії

Рівненського державного базового медичного коледжу

УРАХУВАННЯ ПРОФІЛЮ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИКЛАДАННІ ФІЛОСОФІЇ: З ДОСВІДУ РОБОТИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО БАЗОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті на основі узагальнення досвіду викладачів філософії Рівненського державного базового медичного коледжу розкриваються деякі методи та напрями урахування профілю навчального закладу в процесі вивчення філософії. Необхідність профілювання у ході викладання філософії зумовлена тісним поєднанням професійної та загальноосвітньої підготовки спеціалістів, а також є засобом перетворення набутих студентами філософських знань у їх особисті переконання.

Ключові слова: *філософія, педагогіка, медицина, профіль навчального закладу.*

В статті, обобщая опыт преподавания философии в Ровенском государственном базовом медицинском колледже, раскрываются некоторые методы и направления учета профиля учебного заведения в процессе изучения философии. Необходимость профилирования в преподавании философии обуслов-

лена единством профессиональной и общеобразовательной подготовки специалистов, а также является действенным средством превращения приобретенных студентами философских знаний в их личные убеждения.

Ключевые слова: *философия, педагогика, медицина, профиль учебного заведения.*

The article is devoted to some methods and main directions of the peculiarities of the educational establishment in the process of studying of philosophy according to the experience of the teachers of Rivne State Basic Medical College. The necessity of profiling in the process of teaching philosophy caused by the tight uniting of professional and educational preparation of specialists is the device of the changing knowledge acquired by the students into their personal points of view.

Key words: *philosophy, pedagogics, medicine, the profile of the education establishment.*